

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:
 Egész évre 6 ft.
 Fél évre 3 ft.
 Negyed évre 1 ft 60 kr.
 Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 krajával számítunk — Kincst. bélyegdij minden hirdetésért 30 kr.

Nyílt-tér minden sor 20 kr.

ÓRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
 Sárospatak, Gortvay-féle ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
 Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmertelen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csengey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén” nyomdája.

Valutánk fejlődése.

(Folyt. és vége.)

Az arany beszerzése a legfontosabb, de azért nem egyedüli feltételét képezi a valuta-rendezés befejezésének a készfizetések megkezdése által. Nagy fontosságú a pénzügyek szanálása okszerű pénzügyi és valuta-politika által. Ez eddig majdnem hiányzott, amit azonnal látunk, ha a valutareform eddigi lefolyásán végig tekintünk. A folytatólagos arany- és deviza-vásárlások által az arany a forgalomtól elvonatott és midőn az aranyszükséglet a növekvő árszabályozásban nyilatkozott, nem történt semmi, hogy a piactól elvont összegeket megint visszaszolgáltassák. Az arany-elvonás a kereskedelmi aktív mérleg hanyatlásával és a külföldön elhelyezett osztrák értékek hazavándorlásával esett egybe; a kormány semmit sem tett, hogy ez áramlatot meggátolja, sőt az értékek hazavándorlása a külföldi tőkék brüsszeli kiadására által növeltetett. Az elhamarkodott konverzió által a kamatlábat megingatták, és így a vágy is eltűnt, amely eddig a külföldi tőkék elhelyezésénél az osztrák értékeket favorizálta. A kormány ép úgy, mint a bank, egyformán ingadozó politikát üztek, a bank azáltal, hogy az eszkomptot és jegyforgalmat nagyon kibővítette és a sóbánya-

jegyeket majdnem teljesen bekebelezte, a kormányok azáltal, hogy nagy összegeket adtak át a pénzintézeteknek és így a tőzsdéjártékot szitoták. Végül a kormányok arany-vásárlásai a szelvények fedezése következtében egy időpontra torlódtak össze és így a deviza-szükséglet hirtelen növekedett. Mindezen hátrányok következtében az árszabályozás 6% kal a reláció-paritás fölé emelkedett és általánossá lett a valuta-reform bukásának réme.

Ekkor lassanként javulás állott be és jelenleg az árszabályozás 1 3/4 — 1%. Hasonló gyorsan terjedt azonban az optimizmus — és a készfizetéseket már küszöbön állóknak mondják. Ezen álláspont is jogosulatlan, mert, ha a paritást el is érjük, azért még meglehetősen távolban vannak a készfizetések. Ha nem akarjuk az új valutát rögtön minden veszélynek kitenni, úgy várunk kell, míg a rendezett helyzet megállapodott és mindenek előtt meg kell szüntetni azon erőket, amelynek az árszabályozást úgy felszöktették. A természeti tényezők mint pl. a kereskedelmi mérleg rosszabbodása, el nem háríthatók teljesen, bár itt is sokat tehet a kormány a *kivitel szorgosabb gondozásával*, nevezetesen a még elhanyagolt tengerentúli piacok felé, de igenis segíthet a kormány a *tulságos jegykibocsátás korlátozása és a kamatláb lassankénti felemelése* által, de főleg a *jegybanknak kellene el tekintenie*

attól, hogy folyton csak részvényeseinek zsebeiről gondoskodják és e helyett valóban a valutareform szolgálatába kellene szegődnie, sőt anyagi áldozatokat sem sajnálnia, hogy a pénzügyi helyzet javulását előmozdítsa. Hisz a készfizetések felvétele magának a banknak válnék javára, miután minden kárpótlás nélkül válthatná fel értéktelen ezüstjét teljes értékű aranyra. Épen a jelenlegi kedvező viszonyok intenek komolyan, a tétlenség politikáját végre feladni és észszerű, céltudatos intézkedések által a valutareform hajóját végre a hön óhajtott kikötőbe vezetni.

De a pozitív intézkedések is csak elő vannak készítve, de korántsem befejezve. Az *államjegyek* bevonása csak részben van elvégezve és a jelenlegi tempóban haladva még 2. évre van szükség a teljes végrehajtásra. Az ezüst kurans kérdése még megoldatlan, de hihetőleg nem fog nagy nehézséget okozni. Az ezüst forintok egy része megmarad a forgalomban és a váltópénzt fogja pótolni; a fizetések azonban — úgy, mint Németországban — aranyban fognak történni. A sóbánya-jegyeket is rendezni kell és végre meg kell egyeznie a két kormánynak, hogy mily körülmények közt bocsát ki — természetesen beváltható — államjegyeket. Mindezen kérdések azonban csak másodlagos fontos-

AZ „ÓRÁLLÓ” TÁRCÁJA.

Nimródok figyelmébe.

Itt van az utolsó stáció a vadászat általános felszabadulása előtt, a minek augusztus 15-re tüzte ki kezdetét a törvény.

Mikorra ez a cikkecske a közönség elé kerül: valószínűleg nagyon sokan barangolták már be odakint a tengeri-táblákat, a berkeket, a vágásokat, a sással és gyöngé náddal szegélyezett réteket, minket úgy szeret a fogoly. S a hegyszakadékok szeszélyes ösvényeit is joggal keresi már a bátor zerge-vadász.

A pihenés és vadászévezetekben való hosszú koplalás után megint szól a puska; keresheti a foglyokat a mezőkön a jó angol pointer, amely a kisebb méretű vadászatok legtekélyesebb kelleke és kiegészítője.

A nagy ur, kinek ezer meg ezer holdas erdőségek állnak rendelkezésére, a felséges fővad belopásával és leterítésével kielégíthette júliusban is a vadászszendélyét. De akinek nem adatott mód erre a magasabb fokú élvezetre; akinek csak a kisvadat nevelő rónaságon van joga ahhoz, hogy puskával barangolja be a térségeket: az várva-várta augusztus elejét, a mikor szabad már a vásár a fogolycsapatok hazájában is.

Bizony sok szó fér ehhez a szabadsághoz. Vadászati törvényünknek — mint a Magyar Hirlap nemrég részletesen fejtegette — egyik nagy hibája, hogy nagyon dilettáns

módra állapítja meg a határidőket s az új vadászati törvény kodifikátorainak alig is van nagyobb feladatuk, mint hogy segítsenek ezen a bajon. A múlt évben készült el az új törvényjavaslat a földművelési miniszteriumban: *videant consules*, nehogy cseberből vederbe esünk s a sok apró, lényegtelen változtatás mellett a sarkalatos hibák benne maradjanak az új törvényben is.

A régi törvény szerint augusztus elsejétől kezdve szabad a foglyot löni, tehát oly időben, amikor teljesen kitejlett fogolycsapatok alig-alig vannak. Minden valamirevaló vadászember tudja, aug. elsején csak oly évben van jól kinőtt fogoly, amikor a tavasz korán, kezdődött s az első fészkelést nem háborgatta zímankós időjárás. Rendes körülmények közt elég korán pázrik ugyan a fogoly, de nagyon kevés kell ahhoz, hogy tönkre menjen a fészke, már pedig az a fészke, amelyik a második szerelem otthona: nem igen dicsekedhetik augusztus elsején kinőtt fiókokkal.

De azért a törvény mégis törvény s a jog megmarad jognak. Nimród urék hát bőszülten rugaszkodnak neki a szegény mezei tyukoknak s mi a következménye? Találnak egy villás csapatot (villás fogoly az, amelyiknek még csak a két szélső farktolla nőtt ki valamennyire, ami a kiskorúság legbiztosabb jele), abból persze a valamit mutató öregeket igyekeznek kilőni legelőször is. Azután szebb, érettebb, tökéletesebb falkára vágyva, tovább rohannak és sorukra hagyják az árván maradt apró foglyokat. Azoknak most már nincs többé vezetőjük,

védelmezőjük; könnyen elzülnek, néha szétverődnek s egyenkint esnek a héja meg a róka hatalmába. Néha együtt maradnak ugyan, de tanácsadó nélkül, figyelmetlen hang nélkül oly ostobák, hogy még az egerészó kuvasz is könnyű szerrel megdézsmálja őket. Így aztán egy tizenhat-tizennyolc darabból álló falkának az a sorsa, hogy aggatékra kerül belőle négy vagy öt, a többi elvész, elpusztul, de nem vadászkező által.

Pedig ha kellő fejlettségökben érte volna utól őket a sorsuk: akkor a megmenekült fiatal népség minden valószínűség szerint magnak marad s a jövő év reményeit szaporítja.

Hanem ezen persze hiába siránkozunk most. A valóság az, hogy itt van a foglyaszat kezdete s aki korrekt és óvatos vadászember, az a törvény adta jogát oly módon használja, hogy ne tegyen kárt magának oktanul.

Higyjük a jobbat és reméljük, hogy a kánikula e nagy vadászörömében mégis csak sokkal több rendes és tisztességes vadászember vesz részt, mint ahány szeleburdi kocapuskás fogyasztja majd a puskaport s a sörétet.

Higyjük, hogy a gyors vizslák mögött csupa derék, kipróbált Nimród jár-kél, aki békén hagyja a hitvány fogolygyermeket s csak akkor emeli arcához fegyverét, mikor anyányi csapat kap szárnyra a kutyája előtt.

S ha ebbe a kicsit merész képzelődésbe bele tudjuk élni magunkat, akkor elég kellemes képek vonulnak el a szabadba vágyó lelkünk előtt.

ságuak.

A legnagyobb fontossággal bír a jegybank privilegiumának megújítása, mely 2 év múlva jár le. A jegybankot teljesen újra kell szervezni és vezetését fiatalabb és tehetségesebb elemek által felfrissíteni. A legnagyobb nehézséget nem a jegybankkal való egyezség, hanem Ausztria és Magyarország egyezsége képezi. Magyarország már évek óta rágódik a közös ügyeken és a közös jegybank tudvalevőleg kedvenc támadási tárgy, az önálló magyar nemzeti jegybank pedig hathatós eszköze a nemzeti agitációnak. Bár ki van zarva, hogy a bank kettéválasztása már a mostani privilegium megújításánál történjék, mert a készfizetések felvétele két teljesen független intézettől, melyek mögött a legellentétesebb érdekek állanak el nem képzelhető, mindazonáltal kétségtelen, hogy a magyar kormány igyekezni fog a közös ügyeket a bank szervezetében — a mennyire csak lehetséges — megszüntetni, a bankot dualizálni, a központi vezetés prerogativáját korlátozni és a főintézetek, főleg a budapesti főintézet hatáskörét tetemesen bővíteni. Ebből azonban nagy veszélyek támadhatnak, mert a szervezet ilyenmő lazítása az egységes arany- és bankkamatlábpolitikát részben lehetetlenné teszi.

Előzőekben kifejtettük azon nehézségeket és akadályokat, melyek a valuta-rendezés befejezésének útjában állanak. Mi inkább kedvezően, mint kedvezőtlenül ítélünk és az a nézetünk, hogy a valuta-reform hajója még soká nem jut révbe, hogy még komoly akadályok fognak felmerülni, mielőtt sikerül az egész akciót a készfizetésekkel koronázni. A legnagyobb akadály a hiányzó lelkesedés, melyet a kormány és parlament ezen ügy iránt tanusít. Dacára ennek, ha csak néhány év múlva is — pl. a század évfordulójára — biztosan és komolyan elvárjuk az akció befejezését. A valuta-rendezés nagy és maradandó mű, mely egyszer megkezdve, hátrálást nem enged; a közvélemény és saját erejének nyomása alatt, a kormány és a törvényhozás feje fölé is nő. A monarchia is befejezi majd valutareformját és monetikai tekintetben is az előrehaladott nyugat-európai kulturnépek közé fog állani.

Földes Béla.

EGYHÁZI ÉLET.

Tanítók mint anyakönyvvezetők.

Az erdélyi református egyházkerület igazgatótanácsa az egyházmegyei és püspöki vizsgálat alatt álló egyházak tanácsaihoz és református iskolák tanítóihoz a következő körrendeletet intézte:

Minthogy több vármegye tekintetes igazgatási bizottsága az állam anyakönyvvezetésére több protestáns hitfelekezetű néptanítót hozott javaslatba, részint anyakönyvvezetőnek, részint helyettes anyakönyvvezetőnek, ennél fogva a hitfelekezetünkhöz tartozó összes iskolák tanítói értesítetnek, miszerint a magyar királyi belügyminiszter ur idej 57,381. szám alatt kelt leirata értelmében s különösen tekintettel az 1868. évi XXXVIII. törvénycikk 141. §-ának második bekezdésére főhatóságunk részéről ezen engedély adatik arra, hogy hitfelekezetünkbeli néptanítók az anyakönyvvezetői, vagy helyettes-anyakönyvvezetői tisztelet elvállalásuk s azzal járó teendőket teljesíthessék.

Kolozsvárt, 1895. július 25-én.

Márkus János s. k.
titkár.

Dr. Kolosvári Sándor
elnök-helyettes

A protestáns püspökök konferenciája. Az augusztus hó 6-án Miskolcon megtartandó püspöki konferencián Szász Domokos, Kiss Áron és Papp Gábor református, Baltik Frigyes, Sárkány Sámuel evangélikus és Ferenc József unitárius püspök vesznek részt. A dunántúli kerület volt püspöke Karsay Sándor helyett a kerület főjegyzője vesz részt a tanácskozásban. Az értekezleten Kun Bertalan püspök fog elnökölni, a jegyzői tisztelet pedig Mitrovics Gyula sárospataki theologiai tanár fogja betölteni. E konferencián tájékoztató készül a lelkészek számára az új egyházpolitikai törvények hatályba lépte alkalmából, melyet azonnal nyilvánosságra fognak hozni s mi is legközelebb ismertetni fogjuk.

Egyházkerületi közgyűlés. Megirtuk, hogy a dunántúli ev. egyházker. püspöke, a kerületi felügyelővel egyetértőleg a kerületi közgyűlést Nagy-Kanizsára aug. 13-ára és következő napjaira hívta egybe. Most arról értesítenek, hogy a képviselőknek augusztus 12-én kell Nagy-Kanizsán lenniök mert a szokásos előértekezletet ezen a napon d. u. 5 órakor tartják meg.

TUDOMÁNY.

A protestáns egyházak Magyarországon az 1848. évi szabadságharcig.

(Folytatás és vége.)

A két evang. egyház uniójának eszméje kérdés tárgya sem lehetett volna, ha a rideg confessionalismus válaszfalait a haladó idő szelleme bontogatni nem kezdi. E nehéz munkára vállalkozott, a nevezett mozgalom hatása alatt, a »Protestáns Egyházi és Iskolai Lap« is Székács József evang. és Török Pál ref. lelkészek (Pesten, 1842 óta) szerkesztése mellett, kik számos elvtársaik közreműködésével a két testvér egyház közt levő kapcsolatot megszilárdítani és az egyesülés útját egyengetni törekedtek. E munkában a világiak jelesei közül is számosan részt vettek (Teleki József, Mikó Imre, Zay Károly grófok, Vay Miklós, Prónay A. bárók, Kossuth Lajos és mások) és arra törekedtek, hogy a protestantizmus, mely a múlt idők nyomasztó viszonyai közt egész erejével fennmaradásáért volt kénytelen küzdeni, most benső fejlődésén, szellemi befolyásának minden irányban való érvényesítésén munkálhasson. Fáy András »Óramutatója« (Pesten, 1842.) leplezetlenül feltárta a ref. egyház bajait, hiányait, számos reformot ajánlott azoknak megszüntetése, csökkentése végett; a többek közt a reformáció tovább fejtését, a hitvallásoknak, a szertartásoknak a haladó műveltségi viszonyokhoz simuló javítását; az iskolának korszerű, világiasabb, realisabb irányu átalakítását; az egyházi igazgatásban a hierarchiai irány kiirtását, a kettős elnökség megszüntetését, igazságosabb képviseltetést, a tisztviselők időnkénti megújítását, az egyház szegénységének lehető megszüntetését, sat.³⁴⁾

Különb. a prot. közoktatás ügye ezen időben nagyon kevés haladást mutathatott fel. A kormány 1806. uj »Ratio Educationis«-t adott ki és akart a protestánsokra is ráerősíteni; de ezek autonómiájuk védőpaizsa alatt a kísérletnek ellentállottak. Belátták ugyan, hogy e téren reformokra volna szükség és a Tiszántúli ref. egyházkerület ki is adott egy »Ratio Institutionis«-t (1806.), s az evangélikusok is készítettek egy új tantervet (Schedius Lajos és Lovich Ádám egyetemi tanárok tervezték a »Systema rei scholasticae«-t, 1809), melyet a zay-ugroci (a kastélyba egybehívott tanfériak készítették. 1841.) terv követett, mely a gymnasiumokban a szakoktatást óhajtotta meghonosítani; de ezen tervek csak nagyon csekély részben léphettek életbe³⁵⁾. Tanár- és tanítóképző intézetek hiányában. a szükség sok kiváló gyakorlati tanfériut képzett; de szakképzett tanárt vagy tanítót minél kevesebbet. Két három rendes tanár egy teljes középiskolát csak hiányosan vezethetett. Az ugy nevezett rectori iskolák csak megállították helyü-

³⁴⁾ Óramutató. Jóakaratu hitfelelnek mutogatja Fáy András (Pesten, 1842.) Erre az észrevételeket megtette Hajnal Ábel a Prot. Egyh. és Isk. Lap, 1842. évf. 36-37. sz.; Másik szó a maga helyén Észrevételkép az Óramutatóra, Péter Alberttől (Török Pál kiad. Pesten, 1842); v. ö. Badies, I. m. 521-36. l.

³⁵⁾ Kiss Áron. A nevelés- és oktatás-történet kézi könyve (Bpest, 1875.) 144-45. l.

ket, de azok, melyekbe munkakerülő mesterlegényeket, kiszolgált katonákat és más ilyen képessétségü elemeket foghattak tanítóknak, bizony a semminél kevéssel voltak jobbak. A nőnevelés állapota még kedvezőtlenebb volt, csak 1825 után kezdettek a nevelés terén élénkebb mozgalmat megindítani³⁶⁾.

Aztán az urak és papok pártja közt vívott harc a papság tekintélyét nagyon megingatta. Nem egyszer történt, hogy az uri patronus a lelkészt, ha nem teljesítette minden kívánságát, minden hosszas per nélkül a parokhiából kidobta. A papmarasztás, mely századunk elején még általános gyakorlatban volt³⁷⁾, a lelkészeket a községi kolompások vagy urak labdájává tette, a máról holnapra való élésre, népszerűség-vadászatra szoktatta, s a mélyebbre törő alapos lelképásztori működést megbénította. Legtöbb községben a nép jó vagy rossz akaratától függő, szegény lelkész nem öntudatos vezetője, fegyelmzője volt a vallásosság és erkölcs tekintetében gyakran nem kifogástalan hívek seregének, hanem csak néma, tehetetlen szemlélője a lelki élet nem mindég tiszta hullámzásának³⁸⁾. A jobbak érezték a reformok szükségét, de a sokkal lassabban érő egyházi reformok nem előzhették meg a politikaiakat; mignem az 1848. év államnak és egyházaknak meghozta azt, ami nélkül életerős fejlődés, haladás nem is gondolható, meghozta a szabadságot.

TANÜGY.

Értesítés. A magyarhoni ág. hitv. ev. ker. egyetemes egyház theologiai akadémiáján Pozsonyban az 1895-96. tanév szeptember hó 10-én fog a szokott ünnepélyességgel megnyitni.

A t. szülők s a theol. pályára készülő ev. ifjuság érdekében ez alkalomból alulírott igazgatóság tájékoztatóul a következőket közli:

1. Az egész évi tandíj, (tanpénz és szerzári illetékek együtt) összesen 22 frt, melyből 15 frt az első, 7 frt a második tanév elején fizetendő le. Beiratási díj 1 frt.

2. A theol. akadémiának minden hallgatója élvezheti az alumneumot a kisebb évi díj lefizetése mellett (29 frt 30 kr.) s ez alapon betegség esetén ingyen gyógykezelésben részesül. Az alumneumi ingyen-asztal elnyeréséért a folyamodványok, a melyekben a szegénység hatósági bizonyítvánnyal igazolandó, folyó év augusztus hó 15-ig az igazgatóságnál benyújtandók. Előnyben részesülnek lelkészek és tanítók fiai.

A convictus (az alumneumnál jobb ingyen asztal) elnyerésének feltétele, hogy az illető már egy félévet pozsonyi tanintézetben töltött legyen s hogy tanulmányait igazoló osztályzata legalább jó legyen. — De más tanintézetből IV. évre jövő hallgatók rendkívüleg, jó osztályzataik alapján, mindjárt felvehetők. A folyamodványok, úgy mint az ingyen asztalért, csak hogy a szegénységi bizonyítvány mellőzésével, a pozsonyi ev. egyházi közgyűléshez címezve, az akadémia igazgatóságánál, f. évi aug. 15-ig nyújtandók be. A múlt 1894-95. tanévben az az akadémia 36, illetőleg az év végére maradt 34 hallgatója közül a konviktusi ingyen asztalt 26-an, az alumneumi ingyen-asztalt pedig 4-en, összesen 30-an élvezték.

3. A theol. akadémia a jövő tanévben, tekintve a kölföldi theologiaikon tanulmányozó ifjuságnak juttatni szokott ösztöndíjaktól, mintegy 20 különféle (160-200 forintos ösztöndíj

³⁶⁾ Az 1825. orsz. gyűlésen egyik követ így sóhajtott fel: »Magyar ifjakat akarnak nevelni és kiktől születnének ezek? Mostani leányainktól? Hiszen ezek a szánakozásra méltó teremteseket, mostani országunk helyezettetésében abban tartják neveltetésüket, hogy ne magyarul, hanem más nyelven beszéljenek, és ha ez meg van, már egy ága ez reájuk nézve a pallérozott nevelésnek.« Gr. Brunsvik Teréz 1828. Budán kisdéd-óvót (»Angyalok«) alapított, gr. Festetics Leo Tolmán, 1836. óvóképző intézetet rendezett be, mely 1844. Pestre költözött át. E közben előkelő hölgyek, Kossuth és mások »kisdéd-óvó intézeteket fejleszték egyesület« alapítottak. Badies, I. m., 552-56.; Marezali. A legújabb kor tört., 206-307. l.

³⁷⁾ A papmarasztalást a Dunamelléki e. kerület 1814. ker. gyűl. 15. sz., a Tiszántúli az 1815. k. gyűl. 114. sz. alatt szüntette meg. Tiszán innen is a század elején történt meg az átalakulás. Kovács Fer., Egyház-jog alaptanai (2. kiad. Debreczenben, 1870.), 110. l.; Fejes István. A s.-a-ujhelyi ref. egyh. tört. (S.-A.-Ujhely. 1889.), 183. l.; Bauhofer, I. m. 550-51. l.

³⁸⁾ Szeremlei Sam. Vallás-erkölcsi és társadalmi élet Magyarországon (Bpest, 1874.), 35-37. l.

kerül kiosztásra, körülbelül 2000 frt összegben. A múlt 1894—95. tanévben az akadémia 36. illetőleg az év végén maradt 34 hallgatója közül ösztöndíjban részesültek 26-an.

Ezenkívül az alólírott igazgatóság kellő gondot fordít arra, hogy szegénysorsu, de szorgalmas s jó magaviseletű hallgatóit, a helybeli különböző közép és elemi iskolák növendékei-nél korrepetitóri s nevelői alkalmazáshoz juttassa.

4. Mindennemű tudakozódások az alólírott igazgatóhoz intézendők.

Pozsony, 1895. augusztus hó.

A magyarhoni ág. hitv. ev. ker. egyetemes egyház theol. akadémiájának igazgatósága.

A fővárosi elemi iskolák és a német nyelv. Wlassics Gyula kultuszminiszter a következő leiratot intézte a székes főváros tanácsához:

17970/95. sz.

A székes főváros tanácsának

A székes fővárosi községi elemi népiskoláinak tanterve ügyében múlt évi augusztus hóán 35,233. és december 17-én 53,365. sz. alatt kelt felterjesztésére értesitem címet, hogy az országos közoktatási tanácsot eddigelé csupán az osztatlan iskola tantervének kidolgozásával bíztam meg; az osztott iskola tantervének revíziója arra az időre van fentartva, midőn az osztatlan népiskola aktuálisabb kérdései megoldást nyertek.

A mi címnek az elemi iskola tananyag leszállítása és helyesebb rendezése ügyében még 1884-ben ide bemutatott tervezetét illeti, erre nézve hivatali elődöm 1888. évi 22,079. sz. a. kelt rendeletében kijelenti, hogy a fővárosi községi elemi iskolák tanterve megváltoztatására vonatkozó javaslati elfogadhatónak nem találván, kívántatott, hogy a fővárosi elemi népiskoláiban ezenfelül is a miniszteri tanterv vétessék irányadóul.

Hivatali elődömnek ezt a kijelentését, mint a mely a népoktatási törvény 56. §-a, ugy a fő- és székvárosi községi iskolai utasítás 45. §-ban foglalt rendelkezésének teljesen megfelel — a magaméva teszem. De a mennyiben a miniszteri tanterv az elvégzendő tananyag mennyiségét részletesen nem állapítja meg, hanem az iskolai hatóságokra bizza, hogy a benne megadott keretet a helyi és társadalmi viszonyokhoz és szükségletekhez mérten töltsék be, — az 1888. évi 22,079. és 48,563. sz. a. kelt rendelete kapcsán felhívom címet, hogy a miniszteri tanterv anyagának a helyi viszonyok szerint való részletezése — a feldolgozásban követendő módszeres eljárásra nézve a székesfőváros összes elemi népiskolái részére tantervi utasítást dolgoztasson ki (a mely feladattal az 1888. évi 29,415. szám a. kelt jelentés szerint már egy küldöttség megbízott) és ezt a munkálatot jóváhagyás végett ide mielőbb mutassa be.

Minthogy pedig címet jelentései szerint a székesfővárosi elemi iskolai növendékek szellemi tulterheltsége ellen mind sürűbben hangzik a panasz, ebből az okból fehérom címet figyelmét, — vajjon nem tartaná e célszerűnek hogy a német írás és olvasás, általában a német nyelv tanítása a székesfővárosi községi elemi népiskoláiból, mint rendes tantárgy kihagyassék?

Hiszzen ez a német nyelvtanítás az elemi népiskolában számottevő eredményt ugyis alig mutathat föl: a kinek a német nyelvre szükség van, az majd megtanulhatja azt a felsőbb iskolákban; e — tantárgy kétségtelenül terhes a gyermekekre az iskolában; — ha a székesfővárosi elemi iskolái megszabadulnak e terheléstől, még fokozottabb mértékben oldanak meg azt a nemzeti feladatot, a mely felé a székesfővárosi iskolái most is oly dicséretes buzgalommal törekednek.

Budapest, 1895. június 21.

Wlassics Gyula dr. s. k.

Mindenesetre érdekes, hogy a kormány német felhivatalosa, a P. L. e. leiratból irván: azt mondja, hogy az a chauvinizmus, eine blödsinnige Vorurtheil hatása alatt van kiadva!

Sub auspiciis Regis. A király megengedte, és pedig tekintettel arra, hogy a múlt évben ilyen felavatás nem történt, ez évben kivételesen három egyetemi hallgató, nevezetesen Hegedüs Loránt az államtudományok, Szladits Károly a jogtudományok, és Pap Ferencz a bölcsészet doktorává sub auspiciis

Regis avattassanak fel, — felhatalmazván egyúttal dr. Wlassics Gyula vallás- és közoktatásügyi minisztert, hogy e részben nevében közbenjárjon. Ezen doktrrá avatásokf. évi szept. hóban, a fentnevezett királyi képviselő által későbbben meghatározandó napon főgnak végbenmenni.

UJDONSÁGOK.

A debreceni tanítótestület a Székelyföldön. Ugyancsak szívesen fogadott vendégei vannak néhány nap óta a Székelyföldnek. A debreceni tanítótestület érkezett oda, — mint az »E-s«-nek írják — hogy a Székelyföldön tanulmányi kirándulásokat tegyen. Eddigelé meglátogatták a brassó-megyei csángó-községeket, az u. n. Hétfalut s most Három-Szék-megye vendégei. Szepsi-Szent-Györgyön a vasutnál Sipos Samu árvaiskolai igazgató fogadta az alföldi tanítótestületet, amelynek nevében Eötvös K. Lajos tanfelügyelő, Három-Szék-megye egykori tanfelügyelője és az árvaiskola egyik alapítója válaszott. A testület Szepsi-Szent-Györgyről a Kovászna-Vajnafalvi fürdőre indult, ahonnan a gyulafalvi, a bálványosfüredi kénbarlaghoz, a Szent-Anna-tóhoz, a tusnádi fürdőhöz s azután Málnásra és Sugátra indul ki. Az ágostonfalvi vaspálya állomásánál hagyják el a Székely-vármegyét s e marosvölgyi vonattal Aradon át térnek vissza Debrecenbe.

Gróf Zichy Jenő és a gruz Zicianov hercegek. Gróf Zichy Jenő keleten jártában ugy látszik szerető rokonokra bukkant: a gruz Zicianov hercegekre, akik Keduzeti falujokban kiváló vendégszeretettel fogadták. Maguk hívtak meg a gróftól törzsfészkükre, s Zichy Borzomból tért be hozzájuk. Mihájlova állomásnál a család négy tagja, Kazéli végállomásnál körülbelül huszan lóháton varták és kísérték az öt versznyi távolságra fekvő faluba. Ott van a család törzsfészke s egyik tagjának emeletes kastélya, amelyben a család tagjai összegyűltek. A kapunál a család legidősebb tagja, egy nyugalmazott ezredes (orosz békebíró) és a háziúr üdvözlő beszéddel fogadták a gróft és ősi szokás szerint az ajtó felett keresztbe tartott kard alatt vezették fel a kastélyba, ahol ötvenöt családtag várta. A bemutatások és ismerkedés után a nők, akik közül többen franciául is jól tudnak, körülvették a gróft s kérték beszélni el családjá eredetének történetét. A gróf szabadkozott s az ő történetüket kívánta először hallani, de aia a kijelentésre, hogy mint vendéget, őt illeti az elsőség, engedett s elbeszélte a magyarok eredetét, vándorlásukat, egyes részek elszakadását és hátramaradását a Kaukázusban s több itteni névnek egyezését magyar családnevekkel, amilyen a Csákó, Karacsaj, Bottlik, Góri, Dargó. Ilyen a Zichy-családé is, amelynek legendáját szintén elmondta a gróf. Erre a család legidősebb nőtagja elbeszélte a gruz hercegek legendáját. Krisztus előtt 2000 ezer esztendővel jöttek ki Közép-Ázsiából a Kaukázus felső részeibe. A görög birodalom volt a szomszédságukban, amelylyel az idők folyamán háboruba keveredvén, kénytelenek voltak onnan elköltözni körülbelül öt-hatszáz esztendővel ezelőtt. Uj hazát kerestek a Kaukázus más vidékén, de hogy hol, azt nem tudja, mert onnan is egy-két századdal később kiszorították őket más nagy hordák. Ekkor telepedtek le jelenlegi lakóhelyükön. A hagyomány szerint roppant fegyveres erővel jöttek és tizezer tevért hoztak magukkal. De ez nem mind a mi fajunk volt — folytatta az öreg urnó — látszik még máig is, hogy a gruz hercegi családok más típusnak, mint maga a nép. Azóta ők itt uralkodtak s fejedelmek is voltak többen közülök. Az utolsó georgiai király, XII. György neje is egy Zichoili Mária nevű hercegné volt, aki negyvenkilenc évvel ezelőtt negyvenhat éves korában halt meg. Képe meg van a család birtokában. Ettől foglalták el az oroszok a gruz fejedelemséget, amikor aztán őket is bekebelezték a gruz hercegi családok közé. A családból származó egyik orosz tabornok, aki Baku ostrománál elesett, vette fel a régi névhez az ov orosz végzetet, amelyet most is használnak. Este nagy lakoma volt, amelyen a nagy családból ötvenötven vettek részt. A pohárköszöntők után rendesen egy-egy éltető dal hangzott fel. Azután bemutatták a szép gruz népdalo-

kat, amelyek feltűnően hasonlítanak a magyar népdalokhoz. Az utolsó poharat szűz Máriának mint az ő patronájuknak tiszteletére üritették régi szokás szerint. Egyiknek magyar kardja is volt *Virgo Maria patrona Hungariae* felirással. Vacsora után tánc, az ugynevezett leszginka következett, amelyben a magyar csárdás motívumai teljesen benne vannak. — Kolozsvárról írják, hogy ott Szádeczky Lajost és Bálint Gábort, a Zichy-féle expedíció két tagját, nagy ovációval készülnek fogadni a pályaudvaron, amikor megérkeznek Kolozsvárra. Az akciót az ünnepélyes fogadásra az egyetemi fiatalság és az erdélyi Kárpát-egyesület indította meg.

Halálozások. A pozsonyi ág. ev. egyet. theol. akadémiát súlyos veszteség érte tanára Vasskó Gyula elhunytával, melyről a theol. tanári kar a következő gyászjelentést adta ki: A magyarhoni ág. hitv. evang. ker. egyház theologiai akadémiájának tanári kara mélyen megsomorodott szívvel jelenti a nemeslelkű kartárs s barátjának nagytiszteletű Vasskó Gyula theol. akad. ny. r. tanárnak élete 40-ik, tanárkodása 17-ik évében, folyó 1895. év július hó 29-én, este 8 órakor, hosszas szenvedés után beállott gyászos kimúltát. A boldogultnak porai felett, melyek július hó 31-én, szerdán, délután 5 órakor fognak a kecskekapui ev temetőben örök nyugalomra tétetni, övéinek áldó imája mellett híven őrködik a tiszta reformációi tudomány gyászbaborult génusza s a hálás kartársi s baráti kegyelet. Pozsony 1895. évi július hó 30-án, — Dr. Góth Manó, a kolozsvári egyetem orvoskari tanára július hó 29, 45 éves korában elhunyt.

Csárdás a tutajon. Váendél érdekes jelenetet látott minap a Duna. A Duna közepén lassan lefelé ereszkedett néhány tutaj, Vácról pedig egy jókedvű társaság cigányzenével csolnakon készült átmenni. A cigány a java magyar nótákat huzta, melynek hallatára két tót ott hagyta az evezőt és olyan táncot csaptak, hogy egy méternyire ugráltak föl a levegőbe. Ez alatt a csónak egészen megközelítette a tutajt és a társaság átkiabált: »Lássunk tót táncot!« — »En nem táncolom tót, sak sardas! — kiáltott vissza a tót, — huzsd cigány magyar sardas!« — »Hát nem haragszol a magyarra?« — kérdezték őt a csolnakról. — »Nem vagyok én panszlav, odahaza is csak pap, meg tanító panszlav, níp nem, a ki volt a Pesten egy se!« A tótot annyira megkedvelte a társaság, hogy két üveg bort — evezőre kötve — nyujtottak át a tutajra, mit a tótok mosolygó ábrázattal fogadtak. A cigány tust huzott, majd csárdást és a tótok megint táncolni kezdtek. De ez majdnem szerencsétlenül ütött ki. Az egyik tót legény akkorát ugrott, hogy beleesett a Dunába. Mindjárt segítségére mentek és sikerült őt kimenteni és fölhuzni a tutajra. Az ijedségre nagyot ivott és átkiáltott a társaságnak: »Tót ember se hal vízbe!« — S ezek nevében akarnak a kolompokos nemzetiségi kongresszust rendezni!

Szeplősök figyelmébe ajánljuk azt a néhány sort, amit itt közlünk s amit a Kürthy Emilné lapjából, az igen ügyesen és nagy változatossággal szerkesztett »Háztartás«-ból veszünk át. Olyan háziszerről van szó, mely a szeplőket alaposan eltávolítja és amely szer állítólag az egész világot érdeklő »szeplő-kérdés«-t megoldja. A tanács a maga rövidegében és egyszerűségében a következő: Fél kocka fehér cukrot, késhegynyi sót, negyed citrom levét fél pohár langyos vízbe kell tenni, jól fölkeverni, kihűlni hagyni és esténként, minden másodnap, vagy ha az arcbőr türi minden nap két három hétig avval megmosakodni, a nyakat és kezeket is lehet bedörzsölni, hogy a sárga szín lemenjen. A szembe ne jusson belőle, mert esipős.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

Az anyakönyvvezetők. A polgári anyakönyvvezetés ellen mindig az volt a legerősebb kifogás, hogy a kormány nem fog találni a nagyfontosságú állásokra kellően képzett, alkalmas embereket. Perczel miniszter azonban, habár a kat. tanítók alkalmazásának a püspöki kar ellene szegült: mégis kihalásztta a maga embereit. A házasság majdnem olyan fontos mozzanata az ember életének, mint a meghalás,

Mint hogy pedig meghalni a halottkének hozzájárulása nélkül tilalmas dolog, a halottkémi állásokat pedig, ahol községi orvos van, rendszerint orvosokkal töltik be: a miniszternek az a gondolata támadt, hogy a hiányzó polgári anyakönyvvezető helyettesi állásokat — per analogiam — a községi orvosokkal s halottkémekekkel töltsék be. Hát ez nem valami szörnyen jóleső tudat a völegénynek és a menyasszonynak. És kinevezett anyakönyvvezető helyettesnek a miniszter egy sereg községi orvost. Csak a Csanádmegyében alkalmazott orvosok neve a következő: Divald Károly, Istók Barnabás, Veil Izsó, Hoffmann Ignác, Csomós Jákob dr. községi orvosok és halottkémekek. A kinevezettek névsorából látjuk különben, hogy a legtöbb helyet községi és körjegyzőkkel töltötték be, a helyettesi állásokra pedig nagyjából állami tanítókat és segédjegyzőket nevezett ki a miniszter. Birtokos embert, aki elvállalta volna a hivatalt s akinek személye az intézménynek az állandóság biztosítékát nyújtotta volna: alig talált vagy talán nem is keresett a miniszter. A községi segédjegyzők tudvalevőleg gyakrabban változtatni szokták a principálisukat és igyekeznek maguk is principálisok lenni, többnyire más községben. Amely körülményből az fog származni, hogy a helyettes anyakönyvvezetői státusban szerfölött nagy és gyakori lesz a fluktuáció; de hát a miniszter gyakorolhatja majd a legszebb jogát: napról-napra kinevezhet néhány új helyettes. Eddig hat megyének anyakönyvvezetőit közölte a hivatalos lap s a kinevezett 172 anyakönyvvezető közül 152-t a községi, illetve városi jegyzői karból választott ki a miniszter; kívülök van: szolgabíró 6, polgármester 3, főbíró (közs.) 3, városi tanácsos 2, magánzó és birtokos 2, pénztárnok, nyilvánartó, községi előjáró és állami elemi iskolai igazgató-tanító 1—1. Az 50 helyettes közül: jegyző és segédjegyző 16, jegyzői és községi írnok 8, állami tanító 11, községi orvos 4, birtokos 3, körorvos 2, albiró (közs.) 2, pénztárnok, szolgabírói írnok, községi tanító, városi és községi bíró 1—1. — Ugyancsak itt említjük meg, hogy a belügyminiszter Fiume várost és kerületét egy anyakönyvi kerületté nyilvánította.

Anyakönyvi kerületi gyűlés Szombathelyen. A Szombathely-vidéki anyakönyvi kerület július hó 30-án tartotta első gyűlését. A gyűlésen hivatalos helyiség kibérlésére megszavaztak 150 frtot, fűtésre 3 öl tűzifát, vagy az ennek megfelelő 51 frtot, a világításra 10 frtot és szolgatartásra 25 frtot. A hivatalos helyiség felvételével Eigner Adolf szombathely-vidéki körjegyzőt bízták meg.

Érdekes anyakönyvezési eset. Sasvárra körülbelül két hét előtt jött egy állítólag angol illetőségű és anglikán vallású braziliai grófné egy ötödik hónapos leánygyermekkel. A kis leány néhány nap múlva meghalt és el kellett őt temetni. Az állítólagos grófné a halottkémi látelvetet átküldte a róm. kat. plebániára azzal a kivánsággal, hogy a kat. lelkész temesse el gyermekét, mivel más keresztyén lelkész helyben nincsen. A lelkésznek a látelvet megvizsgálásánál föltűnt, hogy benne a gyermek apjával egy Sárospatak vidékéről származó és állítólag jelenleg Angliában tartózkodó izr. vallású Kenedi (Klein) István kereskedősegéd van bevezetve — az anya vezeték- és utónevének bejegyzése nélkül; de elegendő biztosítékot nyervén, hogy a gyermek keresztyén módon meg volt keresztelve, annak eltemetését *mindenesetre megígérte*; csak az anyakönyvezésre vonatkozólag föltétlenül kikötötte a gyermek keresztlevelének mielőbbi beszerzését és előmutatását és azonkívül tudtára adta az anyának, hogy a meghalt gyermek halotti levelét angol konzulátus útján átteszi az illető angol anyakönyvvezető hivatalnak bejegyzés végett. Az asszony ebbe nem akart beleegyezni és fölszólította a holicai evangélikus lelkészt, hogy ő temesse el a meghalt gyermeket; ami a f. hó 1-én meg is történt. Kérdés most, hogyan fogja a holicai evang. lelkész fentiek mellőzésével a gyermeket anyakönyvezni?

Külföld.

Királyok és diplomaták találkozása. A külpolitika legújabb eseménye királyunk és Károly román király találkozása Ischlben. Bevégzett tény, hogy a találkozás pár nap múlva meg lesz s ez megerősíti ama híreket, hogy Románia, ha nem is formálisan, de tagja a hármasszövetségnek, mely a közép európai

hatalmakat Orosz- és Franciaország ellen egyetértő működésre kötelezi. Ugyanekkor Goluchowsky osztrák magyar külügyminiszter és Hohenlohe német birodalmi kancellár az utóbbi üdülőhelyén, Ausseban találkoznak.

Az interparlamentáris kongresszusról a következőket jelentik: Az idei interparlamentáris konferencia, melynek célja választott bíróságok alakítása nemzetközi politikai ügyekben, augusztus 13. és 17-ike közt lesz Brüsszelben Bermertnek, a belga képviselőház elnökének elnöklése alatt. Körülbelül 100 képviselő vesz benne részt Európa összes parlamentjeiből. A magyar képviselőházból ott lesznek: Jókai Mór, Apponyi Albert gróf, Kubinyi Árpád, Bartók Lajos, Rosenberg Gyula, Urányi Imre, Stojanovics báró, Teleky Sándor gróf, Pázmándy Dénes és Lévy Antal. Az osztrák képviselők közül ott lesznek: De Campe, Exner udvari tanácsos, Fuchs Hugó dr., Guiewosz lovag, Habermann dr., Herold, Kaftan, Kaunitz gróf, Kramarsch, Kronawetter, Lewakowszki, Pirquet báró, Rolsberg báró és Roszkowszki. Ez a konferencia nem tévesztendő össze az általános békekongresszussal, melyben mindenki résztvehet, aki valamely békeegyesület tagja, míg az interparlamentáris konferencián csak képviselők jelenhetnek meg. E konferencia célja, hogy döntő bíróságokat alakítson, melyek államok közt felmerülő vitás ügyekben ítéljenek. Békekongresszus az idén nem is lesz.

A belga iskolatörvény. Brüsszel, aug. 2. A képviselőház mai ülésén a kormány elnevezte azt az indítványt, hogy az iskolatörvényhez Hoyos és Hellepette jobboldali képviselők által előterjesztett módosítások az osztályokhoz utasítsanak és fölvetette a bizalmi kérdést. Hellepette visszavonta indítványát, Hoyos főn-

tartotta a magáét. A képviselőház elvetette az osztályokhoz való visszaküldésre vonatkozó indítványt, mire az iskolatörvény I. cikkét a jobboldal szavazataival a baloldal szavazatai ellenében elfogadták. A vita során Defuisseaux is hosszabb beszédet mondott, melyben fölszólította a királyt, hogy az iskolatörvényt ne szentesítse és így akadályozza meg az alkotmány súlyos megsértését, mert különben trónját veti kockára. E fejtegetések zajos jeleneteket támasztottak. Egyesek a kormánypartból azt kiáltották Defuisseaux felé: „Hallatlan szemtelenség!” a baloldal pedig tapsolt. A szavazás holnap lesz. A kormány reméli, hogy a javaslatot 15 szótöbbséggel fogják elfogadni. Brüsszel, aug. 3. A képviselőház ma folytatta az iskola-törvény tárgyalását és 79 szavazattal 60 ellenében elfogadta a III. cikk első szakaszát, mely elhatározza, hogy az elemi tanításnak szükségképpen a vallastanításra és erkölcstanra is ki kell terjeszkednie.

Ferdinánd fejedelem Szófiában. Karlsbad, aug. 2. Ferdinánd bolgár fejedelem holnap befejezi kuráját és este elutazik Karlsbadból. Az eddigi diszpozíciók szerint a fejedelem valószínűleg augusztus 10-ike és 12-ike közt, trónralépte évfordulóján visszatér Szófiába; időközben, hétfőn, vagy kedden Schwarcauba megy apósához, a pármai herceghez.

Újabb politikai gyilkosság Bulgáriában. Tatar-Basardjikban Matakiewet, a város volt polgármesterét és képviselőt ma nyílt utcán megtámadták és több késszurással súlyosan megsebesítették. Matakiew a liberális párt tagja, a pártban azonban nem játszott nagyobb szerepet.

HIRDETÉSEK.

Nan

utánzott „TOKAJI COGNAC.” Ezek ugyan nagyon olcsók, de ép oly rossz és így még a legkisebb összeget sem érik meg. — Eme értéktelen utánzatok könnyen felismerhetők, mert:

1) nem az egyedüli és csakis Tokajban létező

ELSŐ TOKAJI COGNACGYÁRBÓL származnak,

2) ezen **TOKAJ VÁROS CZIMERÉVEL** nincsenek ellátva.

BEJEGYZETT
AZ ELSŐ TOKAJI

TOKAJBAN.

VÉDJEGYE
COGNAC-GYÁRNAK

Valódi csakis

TOKAJI COGNAC
TOKAJ VÁROS CZIMERÉVEL
AZ ELSŐ TOKAJI COGNACGYÁRBÓL, TOKAJBAN

a mely 1893—1894. évben, mint hiteles közjegyzői okirat bizonyítja
725,130 liter bort dolgozott fel.

Fenti eredeti Tokaji Cognac kapható: minden nagyobb fűszer- és csemege-kereskedésben és gyógyszerárakban.